

VERSLAG VAN DE NOORDELIJKE AFDELING OVER HET VERENIGINGSJAAR 2025-2026

De 26e sociëteitsbijeenkomst van de Noordelijke Afdeling van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde was uitermate onderhoudend en inspirerend, hetgeen natuurlijk bovenal te danken was aan vier bijzondere gasten: Mineke van Essen, Sanne Parlevliet, Peter Groenewold en Erica van Boven, die allen kwalitatief hoogwaardige presentaties ten beste gaven. De bijeenkomst vond plaats op dinsdag 14 oktober 2025, het aantal aanwezige leden bedroeg 45. Tussen de presentaties door genoten zij van een smakelijk najaarsbuffet, in stijl verzorgd door de uitbater van Sociëteit De Sleutel, de Martini Hotel Group.

Voorzitter Anton Brand opende de bijeenkomst, heette de gastsprekers en de aanwezigen welkom en gaf meteen het woord aan Mineke van Essen en Sanne Parlevliet, die enthousiast vertelden over hun onlangs verschenen boek *De puber en de pedagoog* met als ondertitel *Vernieuwingsonderwijs en adolescentie in Nederland, begin twintigste eeuw*. Buiten woedt de Eerste Wereldoorlog, binnen worstelt de vijftienjarige Jaap Kann met zijn huiswerk. Zijn rijke ouders huren psycholoog en pedagoog Otto Barendsen in voor dagelijkse begeleiding. In zijn dagboeken beschrijft Barendsen hoe hij Jaap aan het werk probeert te krijgen, waarover zij spreken en hoe hij zich ontwikkelt. Barendsen is geïnspireerd door de reformpedagogiek en wil naam maken als schrijvende pedagoog. Jaap is een gouden bron. Hij zit op het allereerste lyceum, waar de beginnende puberteitspsychologie inspireert tot vernieuwend onderwijs. Terwijl Barendsen voorbereidingen treft voor een boek over pubers zoals Jaap, ontstaat een bijzondere band tussen puber en pedagoog.

Na het voorgerecht introduceerde historicus Stefan van der Poel, lid van het bestuur en universitair docent bij de afdeling Geschiedenis van de RUG, Peter Groenewold, schrijver en voormalig universitair docent Duitslandstudies aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij nam zijn toehoorders mee naar het Emmaplein in Groningen, alwaar het prachtige beeld ‘Zittende Jongeling’ staat, vervaardigd door beeldhouwer en medailleur Fré Jeltsema (1879-1971), wiens werk in de eerste helft van de twintigste eeuw zozeer werd gewaardeerd dat hij in 1918 opdracht kreeg een enorm beeld van raadspensionaris Johan de Witt te maken, dat naast het Binnenhof in Den Haag werd geplaatst. Frederik Engel Jeltsema werd geboren op een herenboerderij in Uithuizen – nota bene als meisje, het duurde meerdere jaren voor hij als jongen kon worden geregistreerd in de Burgerlijke Stand. Hij bezocht de Academie Minerva in Groningen, won in 1902 de Nederlandse Prix de Rome en woonde vanaf 1910 voornamelijk in Scheveningen. Naar aanleiding van de roman *Psyche* van Louis Couperus maakte hij een vijftal kleinere beelden die eenzelfde sfeer ademen als ‘Zittende Jongeling’ en waarover Peter Groenewold binnenkort een beschouwing publiceert in het cultuur-historische tijdschrift *Stad en Lande*. Daarin komt ook zijn kennismaking met de uit Friesland afkomstige en in Rome woonachtige beeldhouwer Pier Pander, een vriend van Couperus, aan de orde.

Na het hoofdgerecht gaf Anton Brand het woord aan Erica van Boven, ook bestuurslid van de Noordelijke Afdeling en voormalig hoogleraar Letterkunde aan de Open Universiteit en hoofddocent Moderne Nederlandse Letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij

publiceerde in 2015 *Bestsellers in Nederland*, een studie die zij op grond van de veranderingen op de boekenmarkt en in de leescultuur recent vernieuwde en omwerkte tot een volledig herziene uitgave, *De bestsellermachine*, een ongekend succesvol boek, waaraan *de Volkskrant* maar liefst vier hele pagina's wijdde. Erica van Boven nam haar toehoorders mee langs tal van Nederlandse en internationale bestsellers uit de twintigste eeuw, maar vooral ook langs de ongekennde veranderingen die zich in de afgelopen honderd jaar in het boekenvak en de boekhandel voltrokken.

De voorjaarsbijeenkomst moest ten tijde van het afronden van dit Jaarverslag nog plaatsvinden: op dinsdag 21 april, opnieuw in Sociëteit De Sleutel. Aan het gevarieerde en boeiende programma wordt bijgedragen door onze leden Marjan Brouwers, Gerrit Brand en Hanneke Boonstra. Tussen de lezingen door wordt een voorjaarsbuffet geserveerd.

Ook de volgende najaarsbijeenkomst van de Noordelijke Afdeling zal waarschijnlijk in De Sleutel plaatsvinden. Vanzelfsprekend ontvangen de leden daarover tijdig bericht.

Organisatorisch hebben zich in het verslagjaar geen veranderingen voorgedaan. Het bestuur van de Noordelijke Afdeling bestaat uit: Anton Brand, voorzitter, Maarten Praamstra, secretaris, Rob Pronk, penningmeester, Erica van Boven en Stefan van der Poel. Zij zijn allen bereid hun lidmaatschap van het bestuur ook in het komende jaar voort te zetten.

Anton Brand, voorzitter Noordelijke Afdeling
Maarten Praamstra, secretaris Noordelijke Afdeling

Groningen, 12 april 2026

VERSLAG VAN DE ZUIDELIJKE AFDELING OVER HET JAAR 2025

Als regionale onderafdeling van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde stelt de Zuidelijke Afdeling zich tot doel het bevorderen van het letterkundig leven in haar werkgebied. Daartoe werd zij opgericht in januari 1989. Het werkgebied wordt gevormd door de Zuidelijke Nederlanden in ruime zin. Het gaat in Nederland specifiek om Noord-Brabant en Limburg, alsmede Nijmegen en omgeving. In België richt de Afdeling zich op Vlaanderen en Wallonië. Ook het nabije Duitse Nederrijngebied is van belang.

Jaarlijks zijn er twee of drie werkbijeenkomsten waarvoor telkens twee sprekers worden uitgenodigd om een inleiding te verzorgen over literaire, literair-historische, taalkundige en historische onderwerpen. In 2025 voorzag het programma van de Zuidelijke Afdeling door omstandigheden in één bijeenkomst in de vorm van een thema-symposium met meerdere sprekers.

Op zaterdag 25 oktober vond de werkvergadering van 2025 plaats. In het Cuypershuis te Roermond kwamen ruim dertig personen bijeen, leden van de Maatschappij der Nederlandse letterkunde en genodigden. Het thema van de lezingenmiddag luidde: *De bijzondere band met Italië. Een inspirerende middag over hedendaags archeologisch- en herkomstonderzoek, een 17e-eeuwse reisgids en het spiritueel imperialisme van de pausen.*

In dit symposium ging het om de bijzondere cultuurhistorische relatie tussen Italië en Nederland. Vier experts voerden het woord. Zij belichtten in hun presentaties diverse aspecten van die Italiaans-Nederlandse connectie. Het betrof de volgende sprekers:

Marleen Termeer (Radboud Universiteit) met aandacht op verschillende Nederlandse archeologische veldwerkprojecten in Italië en bredere wetenschappelijke debatten waaraan Nederlandse archeologen een bijdrage leveren.

José van der Helm (Universiteit van Utrecht) sprak over *Delitiae Italiae* (1602), een Lonely Planet voor de zeventiende-eeuwse reiziger. Wie in de zeventiende eeuw naar Italië wilde reizen, kon zijn toevlucht nemen tot vele reisgidsen. Eén ervan is de *Delitiae Italiae*, een reisgids uit 1602, verschenen als een Nederlandse vertaling van een oorspronkelijk in het Duits geschreven tekst. Uitgegeven in een handzaam pocketformaat geeft de gids een beschrijving vele Italiaanse steden, waaronder Rome, Florence en Napels. Naast praktische tips is er ook een taalhandleiding toegevoegd in de vorm van een serie Nederlands-Italiaanse dialogen. José ging nader in op de inhoud, context en functie van deze vroegmoderne reisgids, waarvan in 2021 een teksteditie verscheen.

Peter Rietbergen (Radboud Universiteit), de derde spreker, hield een lezing over het ‘spiritueel imperialisme van de pausen’, in het jubeljaar 2025 eens te meer een actueel onderwerp. Peter koos daarbij voor een cultuurhistorisch perspectief.

Rogier Kalkers (Universiteit van Amsterdam) was de vierde spreker. Hij leidt een project in het Allard Pierson waarbij onderzoek wordt gedaan naar objecten uit de eigen collectie die niet legaal in Nederland zijn terechtgekomen, met teruggave aan het land van herkomst als

mogelijke consequentie. Rogier lichtte deze problematiek toe aan de hand van Italiaanse objecten.

Na afloop van de bijeenkomst van 25 oktober droeg Liesbeth Vönhögen het secretariaat over aan Lisette Almering-Strik.

Het bestuur in het jaar 2025:

Peter Altena, voorzitter

Liesbeth Vönhögen, secretaris tot 25 oktober 2025

Lisette Almering-Strik, secretaris vanaf 25 oktober 2025

Frank Hovens, penningmeester

Lisette Almering, januari 2026

VERSLAG VAN DE VERTEGENWOORDIGER VOOR ZUID-AFRIKA OVER HET VERENIGINGSJAAR 2025-2026

Schrijfster en dichteres Diana Ferrus, vooral bekend voor haar gedicht over Sarah Baartman (geschreven in 1998, toen Ferrus aan de Universiteit Utrecht studeerde), overleed op 30 januari 2026 op 72-jarige leeftijd. Van gemengd Khoisan- en slavenbloed, speelde Ferrus een sleutelrol op cultureel niveau. Ze was ook podiumkunstenaar, uitgever en (mede)oprichter van de Afrikaanse Skrywersvereniging, Bush Poets, en Women in Xchains.

Op 15 november 2025 overleed Franklin Sonn, opvoeder, voorvechter voor gerechtigheid, zakenman en ambassadeur, op 86-jarige leeftijd. Sonn was de eerste ambassadeur van het democratische Zuid-Afrika in de Verenigde Staten (1995-1997), en vervolgens ambassadeur bij de Europese Unie in Brussel (1998-2000).

We hebben met spijt vernomen van het overlijden van een aantal belangrijke schrijvers en neerlandici van Nederland, zoals Cees Nooteboom, Peter van Zonneveld en Wiljan van den Akker.

Van 25 tot en met 29 augustus 2025 werd in Brussel het 22ste Colloquium Neerlandicum van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN) gehouden, met als thema ‘Nederlands in meertalige contexten’. Alfred Schaffer, gelauwerde dichter (P.C. Hooft-prijs 2021), vertaler en docent aan de Universiteit van Stellenbosch, opende het colloquium. De titel van zijn voordracht was ‘Dezelfde anderstalige gedachten? Nieuwe Nederlandstalige literatuur in het dekoloniserende, meertalige Zuid-Afrikaanse landschap’. Gezien het thema van dit colloquium was Schaffer een uitstekende keuze als plenaire spreker. Zijn eigen ervaringen met het leven in diverse meertalige en multiculturele omgevingen, vooral de Zuid-Afrikaanse samenleving, kwamen dan ook duidelijk naar boven in een verhaal met verscheidene blikpunten die tot discussie uitnodigden.

De Zuid-Afrikaanse delegatie was veel kleiner dan tijdens het vorige colloquium in Nijmegen (2022), vermoedelijk vanwege economische overwegingen. (Ook vanuit Indonesië komen er sinds enige jaren minder deelnemers naar de IVN-colloquia.) Voordrachten werden gehouden door (in alfabetische volgorde) Nerina Bosman (Universiteit van Pretoria) in samenwerking met Henning Pieterse (Universiteit van die Vrystaat), Renée Marais (Universiteit van Pretoria), Andries Visagie (Universiteit van Stellenbosch) en Jané de Wet (Nelson Mandela Universiteit, Gqeberha).

Het IVN-colloquium 2025 was een groot succes. Academici werden op de hoogte gebracht van nieuwe verwickelingen in hun vakgebied en van nieuw onderzoek, en kon de collegiale banden verstevigen. Tom Lanoye las op onvergelykbare wijze voor uit zijn schelmenroman *ReinAard*, een bewerking van het beroemde Middeleeuwse verhaal; en in het Stadhuis konden we luisteren naar een presentatie door Lisette Ma Neza. De sfeer was doorgaans ontspannen en collegiaal, en dat is de verdienste van het nieuwe, jonge management.

Op verschillende manieren wordt er in Zuid-Afrika nog veel aandacht aan het Nederlands en de Nederlandse letterkunde en cultuur besteedt. Vier vertalingen, waarvan twee uit het Nederlands, kwamen in aanmerking voor de vertaalprijs van de Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns: Ena Jansens vertaling van de *Max Havelaar*, en Henning Pieterses vertaling *Reinaard die Vos*. Naast vakspecialisten hebben vele leden van het algemeen publiek nog een interesse voor Nederlandse literatuur, en Zuid-Afrikaanse neerlandici worden nog dikwijls gevraagd om een discussie over een Nederlands boek te verzorgen. Bij SASNEV in Pinelands vinden er reguliere evenementen plaats. Tom Lanoye trad in februari 2026 in een volle zaal op voor een enthousiast publiek. Voertaal – inclusief de afdeling Samespraak, die zich op interviews en gesprekken richt – blijft ook een belangrijk platform voor zaken die betrekking hebben op het Nederlands en het Afrikaans.

Op academisch niveau zijn we dankbaar voor volgehouden steun door de Nederlandse Taalunie. Sen Joostens (KU Leuven) was van februari tot eind april 2026 taalverwervingsdocent in de wisselleerstoel voor Zuid-Afrika, een gezamenlijk project van de Taalunie, de Suider-Afrikaanse Vereniging vir Neerlandistiek en de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Hij gaf achtereenvolgens les aan de Noordwes-Universiteit (Potchefstroom), de Universiteit van de Vrystaat (Bloemfontein) en de Universiteit van Namibië (Windhoek). Aan de Universiteit van Pretoria was Frieda Steurs (Instituut voor de Nederlandse Taal) de aanbieder op een tweedaagse workshop lexicografie. Enkele gelukkige deelnemers kregen een exemplaar van haar boek *Taal in transformatie* cadeau. Ook Carel Jansen komt nog jaarlijks naar Stellenbosch, waar hij een waardevolle bijdrage aan levert. *Leren communiceren* (Carel Jansen, Aline Douma, Joyce Karreman en Jan Ravesteijn) werd in 2025 door Noordhoff in een negende editie uitgegeven en is steeds de toppublicatie voor wie een interesse voor communicatie heeft.

Te midden van alle onrust en onzekerheid overal steken de stevige banden tussen het Afrikaans en het Nederlands voor ons een hart onder de riem.

Renée Marais, vertegenwoordiger voor Zuid-Afrika

Pretoria, 28 april 2026

VERSLAG VAN DE COMMISSIE VOOR ZUID-AFRIKA OVER HET JAAR 2025

Leden zijn: mevrouw Elleke Boehmer, de heer Jos Damen, de heer Adriaan van Dis, de heer Eep Francken, mevrouw Ingrid Glorie (secretaris), mevrouw Ena Jansen, de heer Vincent Kuitenbrouwer, de heer Tycho Maas, de heer Robert Ross en mevrouw Margriet van der Waal.

De Commissie heeft in 2025 geen activiteiten ontplooid.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE VOOR GESCHIED- EN OUDHEIDKUNDE OVER HET VERENIGINGSJAAR 2025-2026

Voorzitter: de heer dr P. Slaman (p.j.slaman@fgga.leidenuniv.nl)

Secretaris: de heer dr C.H. van Rhee, Archimedesstraat 53, 2517RR 's-Gravenhage
(chvanrhee@outlook.com)

Leden van de Commissie waren: mevrouw dr N.N.W. Akkerman, de heer dr J.C.H. Blom, de heer dr B.E. van der Boom, de heer dr M. Flohr, de heer dr S. Groenveld (lidmaatschap beëindigd in 2026), mevrouw dr A. Jager, mevrouw dr M. Keblusek, de heer dr E.E.P. Kolfin, mevrouw dr Lauren Lauret (nieuw lid in 2026), mevrouw dr M.E.H.N. Mout, de heer dr K. van Ommen, mevrouw dr J. Pollmann, de heer dr C.H. van Rhee, de heer dr L.H.J. Sicking, de heer dr J.P. Sigmond, dr P.J. Slaman, de heer dr B. van der Steen, mevrouw dr C.M. Stolte, mevrouw dr J. Zijlmans (lidmaatschap beëindigd in 2025),.

De Commissie voor Geschied- en Oudheidkunde kwam in het academisch jaar 2025-2026 zoals gebruikelijk vijfmaal bijeen. De Commissie droeg twee personen voor het lidmaatschap van de Maatschappij voor.

Bijeenkomsten:

Op 15 oktober sprak Louis Sicking over “Nederland als Provincie. Van het Romeinse Rijk tot de EU.”

Op 19 november sprak Judith Pollmann over “Kennis vóór de wetenschap, 1500-1850 – een project in aanbouw.”

Op 21 januari sprak Bart van der Steen over “Hoe Marinus van der Lubbe in Leiden werd en wordt herinnerd.”

Op 18 februari sprak Remco van Rhee over “Het 19e-eeuwse Franse Rijk als schepper van het moderne Nederland?”

Op 18 maart sprak Hans Blom over “De verraders van de Civitas”.

C.H. van Rhee
secretaris

VERSLAG VAN DE COMMISSIE VOOR TAAL- EN LETTERKUNDE OVER HET JAAR 2025

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de activiteiten en ontwikkelingen binnen de Commissie voor Taal- en Letterkunde van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde gedurende het kalenderjaar 2025.

Themamiddag Taalbeleid

Het zwaartepunt van de activiteiten in 2025 lag bij de organisatie van de themamiddag over het ‘Taalbeleid aan Nederlandse en Vlaamse Universiteiten’. De organisatie van deze dag was in handen van Marc van Oostendorp, in samenwerking met Carel Jansen.

De commissie kijkt terug op een zeer geslaagd evenement. Het programma bood een sterke mix aan sprekers, met een brede vertegenwoordiging vanuit het ministerie van OCW, het talenonderwijs en academici van weerszijden van de grens. Dankzij deze gevarieerde inbreng waren de discussies geanimeerd en inhoudelijk bijzonder interessant, wat tevens werd weerspiegeld in een uitstekende opkomst.

Mededelingen over wetenschappelijke projecten

Twee grote projecten binnen de neerlandistiek werden besproken tijdens de online najaarsvergadering van de Commissie: het *Bio- en bibliografisch Lexicon* (BBL) en de *Bibliografie van de Nederlandse Taal- en Literatuurwetenschap* (BNTL). Dit zijn projecten waar enkele leden van de Commissie bij betrokken zijn en die gebaat zijn bij breed draagvlak vanuit de neerlandistiek.

- **Bio- en bibliografisch Lexicon (BBL):** Het werk aan het lexicon kende enige vertraging bij de DBNL, maar heeft inmiddels een succesvolle doorstart gemaakt. De contentcommissie van de DBNL was positief over het project, maar adviseerde wel om meer aandacht te besteden aan vrouwelijke neerlandici en neerlandici extra muros. Na de zomer zullen de aanvullingen bij de DBNL worden ingediend. Binnen de commissie wordt tevens gekeken naar een constructieve taakverdeling voor de toekomstige redactionele opvolging van het lexicon.
- **Bibliografie van de Nederlandse Taal- en Literatuurwetenschap (BNTL):** De BNTL maakte de afgelopen periode een doorstart los van het Huygens Instituut en zal binnenkort met een opgeschoonde dataset gehost worden door de Koninklijke Bibliotheek in Brussel (KBR). Helaas is de subsidie voor de stichting achter de BNTL door de Vlaamse gewestelijke overheid abrupt stopgezet als gevolg van algemene bezuinigingen op Cultuur. Onder leiding van voormalig coördinator Carl de Strycker worden initiatieven voorbereid om vanuit het vakgebied een krachtig signaal tegen deze stopzetting af te geven, in de hoop dat instanties zoals de Taalunie op zijn minst de lopende hostingkosten op zich willen nemen.

Samenstelling commissie en bestuurswisseling

Tijdens de vergadering is de jaarlijkse bestuurswissel bekrachtigd. Marc van Zoggel, die door de commissie uitvoerig werd bedankt voor zijn voortreffelijke voorzitterschap, heeft de voorzittershamer overgedragen aan Bram Caers. Anne van Buul treedt tegelijkertijd aan als de nieuwe secretaris.

Wat betreft het ledenbestand vonden de volgende mutaties plaats:

- Nieuwe leden: Arno Kuipers (KB Den Haag), Carl de Strycker (Münster) en Alex Reuneker zijn vol enthousiasme toegetreden als nieuwe commissieleden.
- Gepensioneerde leden: André Bouwman en de inmiddels emeritus geworden Nicoline van der Sijs schuiven op naar de lijst van gepensioneerde leden die nog steeds uitgenodigd worden voor bijeenkomsten. Olf Praamstra heeft aangegeven niet langer als gepensioneerd lid uitgenodigd te hoeven worden.

Vooruitblik: Themamiddag en vergaderingen 2026

Met het oog op de toekomstige vergaderstructuur is besloten dat de najaarsvergaderingen voorlopig online zullen plaatsvinden, omdat het ontbreken van reistijd een bewezen gunstig effect heeft op de opkomst. De themamiddag blijft gehandhaafd als het moment waarop de leden elkaar primair fysiek treffen, al worden ook hybride vergaderopties verkend.

VERSLAG VAN DE WERKGROEP ZEVENTIENDE EEUW OVER HET JAAR 2025

De Werkgroep Zeventiende Eeuw werd in 1985 opgericht. In het jaar 2025 was het bestuur als volgt samengesteld: F. Dietz (voorzitter), C. Lenarduzzi (secretaris), J. van der Steen (penningmeester), Janneke van Asperen (lid), Tycho Maas (lid), Natasja Peeters (lid per 1 december 2025), Marlise Rijks (lid) en Johan Visser (lid). De Werkgroep telde per 31 december 2024 304 leden. In vergelijking met 31 december 2024 is er sprake van een ledenverlies van ruim 20 leden, meer dan in de afgelopen jaren het geval was. Dat heeft te maken met het opschonen van het ledenbestand: niet-betalende leden zijn van de ledenlijst verwijderd. De daling is deels een gevolg van het feit dat conform een besluit van het bestuur deelname aan het congres gekoppeld is aan het lidmaatschap van de Werkgroep. Een deel van de nieuwe leden die zich aanmelden vanwege het congres zegt het volgende jaar weer op. De verwachting is dat het congres 2026 weer nieuwe ledenaanwas zal opleveren.

Eens per jaar houdt de Werkgroep een interdisciplinair congres, er wordt naar gestreefd deze congressen met enige afwisseling in Nederland en Vlaanderen te laten organiseren. In 2025 vond het congres plaats op vrijdag 5 september in Leiden. Het thema was ‘Familie, verwantschap en dynastie’. De congrescommissie bestond uit Helmer Helmers (KNAW), Natasja Peeters (War Heritage Institute), Jasper van der Steen (Universiteit Leiden) en Ton van Strien (VU). Het congres opende en sloot met een plenaire lezing van respectievelijk Irena Kozmanová en Judith Brouwer en Harm Nijboer. Zowel in de ochtend als in de middag waren er twee parallele sessies rond een bepaald thema georganiseerd. De Werkgroep kijkt terug op een geslaagd congres dat goed werd bezocht.

Het jaarcongres 2026 zal plaatsvinden op vrijdag 4 september in het Rubenshuis te Antwerpen. In verband met overlap met de Historicidagen 2026 dus wederom niet op de gebruikelijke laatste vrijdag van augustus. De titel van het congres luidt ‘Vroegmoderne ecologieën’. Voor het eerst is het congres samen met de Werkgroep Achttiende Eeuw en de VNVNG georganiseerd. De congrescommissie 2026 bestaat uit Karen Hollewand (RUG), Djoeke van Netten (UvA), MARRIGJE PAIJMANS (UvA) en Marlise Rijks (UGent). De Call for Papers met als deadline 1 april is begin februari gepubliceerd. Op de Call for Papers zijn voldoende abstracts voor een paper ingezonden.

Tijdens het congres 2025 vond de Algemene Leden Vergadering plaats. Het bestuur bracht verslag uit over het voorgaande jaar en presenteerde de (congres)plannen voor 2026; de penningmeester lichtte de jaarstukken toe, die door de kascommissie werden goedgekeurd; redactieleden van *Early Modern Low Countries* en het *Jaarboek De Zeventiende Eeuw* gaven een update van de gang van zaken rond beide publicaties. De leden van de Werkgroep stelden geen bijzondere kwesties aan de orde.

In 2025 organiseerde het bestuur naast het congres een voorjaarsactiviteit met de titel ‘Ontmoet Johan de Witt’. De activiteit vond plaats in het Hof van Nederland op 20 juni 2025. Het was een geslaagde bijeenkomst in het kader van de tentoonstelling over Johan de Witt in het Dordrechts Museum, die ook belangstellenden van buitenaf trok. Conservator Marianne Eekhout gaf een lezing, gevolgd door een paneldiscussie met deskundigen over kunsttentoonstellingen als dragers van historische kennis. De bedoeling is om ook in de komende jaren dergelijke activiteiten te organiseren.

In 2025 zijn zoals gebruikelijk een aflevering van het *Jaarboek De Zeventiende Eeuw* en twee nummers van het tijdschrift *Early Modern Low Countries* verschenen. Het eerste nummer van *EMLC* was een themanummer met als titel ‘Early Modern Women in the Low Countries: Past Achievements and Future Perspectives’, onder gastredactie van Lieke van Deinsen, Feike Dietz en Nina Lamal. In 2026 worden wederom twee nummers van *EMLC* en een aflevering van het *Jaarboek* verwacht. Editorial Team en Board van *EMLC* bestaan uit vijftien leden; voorzitter is David van der Linden. De redactie van het *Jaarboek* bestaat uit negen leden. Het *Jaarboek* heeft in 2025 de samenwerking met Leuven University Press voortgezet; *EMLC* heeft de samenwerking met het OA-platform Openjournals voortgezet.

30 april 2026

Carolina Lenarduzzi (secretaries tot April 2026)

VERSLAG VAN DE WERKGROEP 18^E EEUW OVER HET VERENIGINGSJAAR 2025-2026

Algemeen

De Werkgroep 18e Eeuw werd in 1968 opgericht om het onderzoek op het terrein van de lange achttiende eeuw (1670-1830) te bevorderen, met bijzondere aandacht voor Nederland, België en de overzeese gebiedsdelen, en om mensen met belangstelling voor die periode met elkaar in contact te brengen. De Werkgroep ziet het verder als haar taak om dit onderzoek internationaal onder de aandacht te brengen. De Werkgroep is aangesloten bij de International Society for Eighteenth-Century Studies (ISECS). De Werkgroep is een actieve vereniging met een aantal vaste activiteiten per jaar, een jaarboek dat aan alle leden wordt toegezonden, en neemt deel in een peer reviewed open access wetenschappelijk tijdschrift. Het ledenaantal van de Werkgroep ligt momenteel op ongeveer 170 individuele leden en ongeveer 30 institutionele leden.

De Werkgroep organiseert elk jaar een congres en één of meer publieksactiviteiten. Daarnaast probeert zij op diverse manieren (jonge) onderzoekers te steunen en de zichtbaarheid van de lange achttiende eeuw te bevorderen. De Werkgroep publiceert een jaarboek, Nederlandstalig en gericht op een breed publiek, dat alle leden ontvangen. Sinds 2017 participeert de Werkgroep in het online tijdschrift *Early Modern Low Countries*, dat zij samen met de Werkgroep Zeventiende Eeuw uitgeeft. De leden worden via een digitale nieuwsbrief, de website <http://www.18e-eeuw.nl/>, [Facebook](#)- en [Bluesky](#)-pagina op de hoogte gehouden van het laatste nieuws, congressen, exposities, calls for papers en publicaties op het gebied van de achttiende eeuw.

Het bestuur bestaat op dit moment uit: Karen Hollewand (voorzitter), Evi Dijcks (secretaris), Alberto Feenstra (penningmeester), Josephina de Fouw, Sarah Adams (Jaarboek), Ramona Negrón (EMLC) en Fokko Jan Dijksterhuis.

Evenementen

Op 7 maart 2025 vond een excursie plaats naar de tentoonstelling ‘Feesten als een Vorst! Maak kennis met Carl Theodor van de Palts-Sulzbach’ in het Markiezenhof in Bergen op Zoom. Na een taartje op de binnenplaats van het Markiezenhof kregen we een rondleiding van conservator Daphne Valentijn.

Op 24 oktober 2025 vond het jaarcongres plaats in Deventer, met als thema ‘Dromen, beelden en sporen van kinderen’. Het congres sloot aan bij het themanummer van het *Jaarboek* dat in 2025 verscheen onder gastredactie van Feike Dietz en Ramona Negrón.

Op 16 januari 2026 vond een excursie plaats naar de tentoonstellingen ‘Willem de Rooij-Valkenburg’ en ‘Getekend, de Natuur’ in het Centraal Museum te Utrecht. De leden werden kregen daarbij een rondleiding van conservatoren Bart Rutten en Geertje Dekkers.

Publicaties

Jaarboek

Het jaarboek *De Achttiende Eeuw* bevat bijdragen op het vlak van de literatuur, architectuur, muziek en kunst, filosofie, religie en andere aspecten van culturele, politieke, sociale en economische geschiedenis van de lange achttiende eeuw (1670-1830). Het jaarboek heeft tot doel de lezer op de hoogte te houden van recente ontwikkelingen in het onderzoek naar de achttiende eeuw. De redactie van het jaarboek wordt gevormd door Sarah Adams (redactiesecretaris), Elwin Hofman, Thomas Van der Goten, Angelie Sens, Yannis Skalli-Housseini en Marleen de Vries. Het jaarboek wordt uitgegeven door Amsterdam University Press (AUP). In oktober 2025 verscheen het themanummer 'Kinderen in de achttiende eeuw', onder gastredactie van Feike Dietz en Ramona Negrón. In 2026 zal een themanummer verschijnen over 250 jaar Amerikaanse onafhankelijkheid.

Early Modern Low Countries

De Werkgroep participeert sinds 2017 in het digitale open-access tijdschrift *Early Modern Low Countries (EMLC)*, dat zij samen met de Werkgroep Zeventiende Eeuw beheert. Dit tijdschrift is bedoeld als internationaal platform voor het onderzoek naar de Lage Landen in de vroegmoderne periode (1500-1800). Tot de redactie behoren specialisten op zowel het gebied van de zeventiende als dat van de achttiende eeuw, en zij bestaat onder andere uit dr. David van der Linden (chair) en dr. Marije Osnabrugge (managing editor). In 2025 kwam naast het reguliere nummer een themanummer uit over 'Early Modern Women in the Low Countries', onder redactie van Lieke van Deinsen, Feike Dietz en Nina Lamal.

Fondsen en subsidies

Scriptieprijs

In 2026 organiseren de Werkgroep Achttiende Eeuw, de Werkgroep Zeventiende Eeuw en de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor Nieuwe Geschiedenis een gezamenlijke scriptieprijs, onder de naam 'Scriptieprijs Madelein voor de Vroegmoderne Lage Landen'. Aan de prijs is een geldbedrag verbonden van 750 euro, en de mogelijkheid tot het publiceren van (een deel van) de scriptie in een van de tijdschriften van de werkgroepen.

Internationale context

De Werkgroep streeft ernaar de achttiende-eeuwse geschiedenis van Nederland en België internationaal onder de aandacht te brengen. Daartoe worden contacten onderhouden met zusterorganisaties in het buitenland. De werkgroep is aangesloten bij ISECS, de International Society for Eighteenth-Century Studies, de internationale organisatie waarin de diverse nationale werkgroepen op het gebied van de achttiende-eeuwse geschiedenis zich hebben verenigd. ISECS financiert en organiseert symposia en congressen en vormt een brug met onze verschillende zusterverenigingen in andere landen. Elke vier jaar organiseert ISECS een wereldcongres. In 2027 zal dat plaatsvinden in Zaragoza, Spanje.

VERSLAG VAN DE WERKGROEP DE MODERNE TIJD OVER HET VERENIGINGSJAAR 2025-2026

Samenstelling bestuur

Het bestuur van de werkgroep De Moderne Tijd bestond in 2025 uit: Lotte Jensen (voorzitter - RU), Diederik Smit (penningmeester - UL), Gijs Altena (RUG vanaf augustus 2025), Jan Rock (UvA), Robert Verhoogt (MinOCW), Fons Meijer (RU), Robert-Jan Wille (UU) en Mayken Jonkman (Rijksmuseum Amsterdam). Lotte Jensen vervulde tot aan de aanstelling van Gijs Altena tevens ad interim de rol van secretaris.

Jaarcongres

Op vrijdag 20 maart 2026 organiseerde het bestuur een jaarcongres in het P.C. Hoofthuis van de Universiteit van Amsterdam over het thema 'Feest! Jubilea en herdenkingen, 1780-1940'. De directe en feestelijke aanleiding voor dit thema was het vijftigjarig bestaan van onze werkgroep. Tijdens het congres werd de veelzijdige geschiedenis van feesten en herdenkingen in de Lage Landen en de koloniën onder de aandacht gebracht. Zowel de verbindende als de uitsluitende rol van feesten kwam daarbij ter sprake. In totaal waren er ruim 60 bezoekers op het congres aanwezig.

Lotte Jensen opende het congres door stil te staan bij de oprichting van de werkgroep in 1976, in aanwezigheid van medeoprichter Marita Mathijssen. Het congresthema werd vervolgens ingeleid door Robert Verhoogt, waarna de eerste drie lezingen volgden. In deze eerste sessie kwam hoofdzakelijk de vraag over in- en uitsluiting naar voren. Alexander van der Meer (Universiteit Leiden) sprak over de koloniale functie van dank- en biddagen en de Waterlooherdenkingen in Batavia. Daarna ging Philip Post (Universiteit Leiden) in op de viering van honderd jaar postnapoleontische vrijheid in Indonesië in 1914 en de reactie van Soewardi Soerjaningrat daarop. Arjan Nobel (Universiteit van Amsterdam/Vrije Universiteit) sloot de sessie af door te analyseren hoe verschillende kerkgenootschappen – Gereformeerde Kerken, Christelijke Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Gemeenten – de Afscheiding van 1834 honderd jaar later herdachten.

In de tweede sessie na de lunch stond de viering van publieke figuren centraal. Sanne Steen (Erasmus Universiteit Rotterdam) ging in op de manier waarop Erasmus in de negentiende eeuw in Rotterdam herdacht werd. Rick Honings (Universiteit Leiden) en Lotte Jensen (Radboud Universiteit Nijmegen) behandelden vervolgens de schrijversverjaardagen van respectievelijk Nicolaas Beets en Hendrik Tollens en verbonden daarmee de vraag wie van deze twee schrijvers nu de grootste was. Ten slotte besprak Lieske Tibbe (voorheen Radboud Universiteit Nijmegen) een jubileumboek voor Ferdinand Domela Nieuwenhuis.

Na een korte pauze waren er nog twee lezingen gepland. Joey Spijkers (onafhankelijk onderzoeker) vertelde kleurrijk over de historische optochten in Amsterdam in vergelijking met andere steden. Adriaan Duiveman (Radboud Universiteit Nijmegen) presenteerde aan de hand van het begrip nostalgie de negentiende-eeuwse cultuurkritiek met betrekking tot volksvermaak.

Na dit alles stond nog een slotdebat op het programma, waarbij onder leiding van Jan Hein Furnée (Radboud Universiteit Nijmegen) door Marita Mathijssen (Universiteit van Amsterdam), Maartje Janse (Universiteit Leiden) en Gijs Altena (Rijksuniversiteit

Groningen/Carl von Ossietzky-Universität Oldenburg) de geschiedenis en toekomst van de werkgroep besproken werden. Aansluitend vond een borrel plaats in Café van Zuylen.

In het Reformatorisch Dagblad verscheen een verslag van het congres.

Van Lennep-lesing

De vijftiende Jacob van Lennep-lesing vond plaats op 9 oktober 2025 in Spui25 en werd verzorgd door Henk te Velde, hoogleraar Nederlandse geschiedenis en interim-decaan van de Faculteit Geesteswetenschappen in Leiden. In zijn lezing liet hij zien hoe debatcultuur, regels voor discussie en welsprekendheid sinds 1800 bepalend zijn geweest voor de Haagse politiek en het moderne Nederland. Daarmee sloot de lezing aan bij het recent verschenen *Land van redenaars en debat*. Bestuurslid Jan Rock leidde de avond in en modereerde de discussie. De werkgroep kijkt terug op een zeer geslaagde avond.

Tijdschrift

De redactie van *De Moderne Tijd* bestond in 2025 uit Tom Sintobin (RU - redactiesecretaris), Jan Dirk Baetens, (RU), Heleen Blommers (RU), Babs Boter (VU), Miel Groten (UL), Evelien Jonckheere (Universiteit Antwerpen), Floris Meens (RU), Fons Meijer (RU), Pieter Verstraeten (KU Leuven) en Paul Reef (RU). *De Moderne Tijd* verscheen in 2025 twee keer als dubbel themanummer. Het eerste themanummer kwam uit in verbinding met het symposium van 2024 en behandelde het thema ‘Water en Macht’. Het tweede themanummer verscheen naar aanleiding van het 750-jarig bestaan van de stad Amsterdam met als thema ‘Amsterdamse levensverhalen’.

VERSLAG VAN DE WERKGROEP INDISCH-NEDERLANDSE LETTERKUNDE OVER HET VERENIGINGSJAAR 2025-2026

Het bestuur van de Werkgroep, dat tevens de redactie vormt van het tijdschrift *Indische Letteren*, bestond uit: Arnoud Arps, Jacqueline Bel, Goran Bouaziz (secretaris), Petra Boudewijn, Marijke Denger, Rick Honings (voorzitter/hoofdredacteur), Geert Onno Prins, Coen van 't Veer (penningmeester).

Nick Tomberge is uitgetreden als bestuurslid van de Werkgroep. Het bestuur is verder ongewijzigd gebleven. Op 20 november 2025 overleed onze erevoorzitter – en oprichter van de Werkgroep – Peter van Zonneveld na een kort ziekbed. We zijn hem erkentelijk voor alles wat hij heeft betekend.

Het totaal aantal leden van de Werkgroep bedroeg op 16 maart 2026: 394.

Activiteiten

Op vrijdag 20 juni 2025 vond er in Leiden een reguliere lezingenmiddag plaats. Sjoerd de Meer vertelde over de *Herrinneringen en Schetsen* van Jan Jacob Bertold, de stuurman van het fregat *Johanna*. Na een behouden vaart gaven Tom van der Geugten en Jolien van der Geugten een lezing over strips, stripmakers en kolonialisme. De derde lezing werd gegeven door Petra Boudewijn, die sprak over Maria van Aelst in de historische roman *De mannen van Maria* van Anneloes Timmerije. De middag werd besloten met een interview met schrijfster Dido Michielsens over haar roman *Engel en kinnari* (2022).

Op vrijdag 26 september 2025 hield Lisa Kuitert, hoogleraar Boekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, de Negende Indische Letteren-lezing, onder de titel: 'In druk, onder druk. Het boekenvak in Nederlands-Indië'. In de studie van de Indische letteren is doorgaans weinig aandacht voor het boekwetenschappelijke of materiële aspecten van Indische werken. In haar lezing ging Kuitert in op de opkomst van het gedrukte boek in Nederlands-Indië en liet zien waarom dit vergeten stukje koloniale geschiedenis meer aandacht verdient.

Op zondag 30 november 2025 organiseerde de Werkgroep weer het jaarlijkse Bronbeek-symposium. Plaats van handeling was zoals elk jaar het Congres- en Reüniecentrum Kumpulan in Arnhem. In het kader van het veertigjarig bestaan van de werkgroep Indische Letteren was het thema: 'Feest!'. Jacqueline Bel gaf dan ook een toepasselijke lezing met de titel "‘We dronken champagne als water’. Feesten in de Nederlands-Indische literatuur". Esther Op de Beek besprak reisbijdragen over Indonesië in het mondaine tijdschrift *Avenue* (1965-1994). Ook werden er twee boeken gepresenteerd: *De Braziliaanse herinneringen van Maurits Ver Huell* van Hans Straver en een herdruk van *Doodsengel* van Mick de Vries, bezorgd door Xaviera Hollander en Peter van Zonneveld. Helaas ging aan deze feestelijke gelegenheid treurig nieuws vooraf: het overlijden van erevoorzitter Peter van Zonneveld, die van 1985 tot 2022 voorzitter was van de werkgroep en zich al die jaren en nog lang daarna met hart en ziel had ingespannen om de studie van de Nederlands-Indische letterkunde te bevorderen. Rick Honings begon het symposium dan ook met een In Memoriam en na afloop ging het publiek met een boekje van Peter naar huis.

Tot slot vond op vrijdag 6 maart 2026 in de Leidse Universiteitsbibliotheek een drukbezochte lezingenmiddag plaats over 'Indische detectives en misdaadromans', een thema dat in de Indische letteren voorsnog onderbelicht is gebleven en voor het eerst onder de letterkundige loep is genomen. Goran Bouaziz opende de middag met een inleiding op het thema en een lezing over de Indo-detectivereeks van 'Indische Conan Doyle' Ucee. Vervolgens ging Jacqueline Bel, aan de hand van theorieën van letterkundige Sem Dresden, in op de

speurdersromans van Anita Rambonnet. Na de pauze sprak Alide Wormser over ‘moord, mysterie en magistratuur’ in de werken van haar overgrootvader mr. C.W. Wormser en vertelde Gerard Termorshuizen over *Parels voor Nadra* van Joop van den Broek; de eerste Indische *hard-boiled thriller*. Tot slot gingen Goran Bouaziz en Gerard Termorshuizen in gesprek met schrijver Tomas Ross, die zeven politieke thrillers over de Indonesische dekolonisatie schreef. Tussen de bedrijven door werd er een *Special Collections Blog* over Ucee gepresenteerd en waren zeldzame detectives verkrijgbaar in herdrukken door Little Wolf Publications. De Vossiuszaal was tot de laatste stoel gevuld.

Tijdschrift

Van het tijdschrift Indische Letteren werden wederom vier afleveringen gepubliceerd bij uitgeverij Verloren.

Het eerste nummer van de jaargang 2025 bevat de tekst van de Indische Letterenlezing van Petra Boudewijn, ‘Verhalen van Merdeka! De literaire verwerking van de Indonesische dekolonisatie’.

Nummer 2025-2 bevat bijdragen van Margreet van Till (‘Een ongepaste brief. De verbanning van Sech Alie bin Said’), Liz Kruisheer (‘“Jullie mannen, men kan je toch nooit één oogenblik aan je zelve overlaten!” De beschavingsmissie en verborgen ideologiekritiek in Louise B.B.’s *Janneke de pionierster*, 1904’), Karel Davids, (‘Voorbij Springer. Een andere kijk op literatuur in Nieuw-Guinea’) en Coen van ’t Veer, (‘Seks, spanning en sensatie tijdens de Indonesische dekolonisatieoorlog. Over *De vuile was* van John Sapu’).

Het derde nummer van 2025 bevat de teksten van de lezingen van het Bronbeek-symposium van 2024 over het thema ‘Culinair Indië, met een uitgebreid redactioneel van Arnoud Arps en bijdragen van Jacqueline Bel (‘“Hij vermoordt zijn vader voor nassi!” Eten in de Indisch-Nederlandse literatuur van 1860 tot 2022’), Rick Honings en Coen van ’t Veer (‘Een zindelijke huisvrouw en een Indische lekkerbek. De koloniale eetervaring van Ida Pfeiffer en Dé-Lilah’) en Adrienne Zuiderweg (‘Koken met Conimex. Zijn kookboeken een Indisch literair genre?’). Ook zijn in het nummer de twee interviews opgenomen: Arnoud Arps en Rick Honings in gesprek met Lara Nuberg en Arnoud Arps in gesprek met Danny Jansen.

Het vierde en laatste nummer van 2025 bevat bijdragen van Marijke Denger (‘Modder, stromen en andere “teleurstellingen”. Water in *Max Havelaar*’), Gerard Termorshuizen (‘Rechtspreken in de rimboe. C.W. Wormser en zijn *Schetsen uit de Indische rechtszaal*’), Egbert Fortuin (‘Echt Indisch’. De adellijke familie Van Braam en het verkleuren van een familie van stand’) en Madelon Kielich (‘“Ge behoeft hier volstrekt niet bang te zijn op Nesoeh”. Een brief uit Kota Radja, 1888’).

In het eerste nummer van 2026 is de uitgewerkte tekst opgenomen van de Indische Letterenlezing van Lisa Kuitert, ‘In druk, onder druk. Het boekenvak in Nederlands-Indië’. Ook zijn in dit nummer twee In Memoriam-stukken opgenomen, over Peter van Zonneveld (door Rick Honings) en Fred Lanzing (door Anneloes Timmerije).

Sinds dit verenigingsjaar is *Indische Letteren* ook te vinden op Instagram en Wikipedia.

Rick Honings, voorzitter
Goran Bouaziz, secretaris

VERSLAG VAN DER WERKGROEP NEDERLANDSE BOEKHISTORISCHE VERENIGING OVER HET VERENIGINGSJAAR 2025-2026

Excursies

De excursies in deze periode waren:

28 november 2025 - Excursie Museum Krona

Gastconservator en onderzoek Ad Poirters (Titus Brandsma Instituut) gaf samen met Hilde van Wanroij, conservator Bijzondere Collecties aan de Radboud Universiteit) een rondleiding door de expositie Graven in boeken, die het uitzonderlijke, gehavende boekenbezit van de zusters in het voormalig vrouwenklooster Soeterbeeck liet zien. Deze laatmiddeleeuwse handschriften, oude drukken, devotieboeken en fragmenten, vaak kwetsbaar maar indrukwekkend, vertellen middels beschadigingen, hergebruikte banden en persoonlijke aantekeningen van de zusters het verhaal van hun dagelijks leven. De tentoonstelling toonde de fysieke schoonheid van het kapotte boek.

11 februari 2026 – Excursie Allard Pierson en nieuwe universiteitsbibliotheek UvA

Na een rondetafelgesprek over de NBV, de toekomst van de vereniging en de rol van het jaarboek ontvingen Katell Lavéant (conservator) en Anna Baak (junior-conservator) de vereniging voor een schouw, waarbij zij liedboeken, liedbladeren en prenten toonden uit de recent verworven collectie van dichter en poëziecriticus Arie van den Berg. De schouw werd gevolgd door een bezoek en rondleiding aan de nieuwe universiteitsbibliotheek van de UvA.

27 maart 2026 – 3e editie Dag van de Materialiteit: ‘met alle zintuigen’

Hoe smaakt, voelt, ruikt, oogt en klinkt een boek, een vel papier? Welke rol spelen onze zintuigen om het materiaal van een boek te analyseren? In lezingen en schouwen uit de collecties van de KB, nationale bibliotheek en het Nationaal Archief in Den Haag, waar ook de Derde Dag van de Materialiteit plaatsvond, komen de zintuigen in relatie tot het boek aan bod. De NBV nam ook plaats in de werkgroep die deze dag organiseerde.

Jaarvergadering 11 oktober 2025

Op 11 oktober 2025 vond de jaarvergadering van de Nederlandse Boekhistorische Vereniging plaats in de Centrale Bibliotheek in Rotterdam. Hierna werd het jaarboek van 2025 met thema ‘Grenzeloos boeken’ gepresenteerd, gevolgd door de volgende drie lezingen:

- John Tholen (Bibliotheek Rotterdam): ‘Erfgoed in Bibliotheek Rotterdam: een lange traditie van wetenschap en verzamelen’
- Evi Mijnster (Radboud Universiteit en Tiele-fellow 2025): ‘De reis naar Rotterdam. Hoe boeken in de collectie van de Bibliotheca Laurentiana terechtkwamen’
- Yun Xie (Universiteit Gent): ‘De vorm van het vreemde: Het drukken van Chinese teksten in Nederland (17e-20e eeuw)’

Toekomstplannen

Er zullen ook in 2026 en 2027 weer excursies worden georganiseerd. We streven naar minimaal één voorjaars- en najaarsexcursie in 2026 en één voorjaarsexcursie in 2027, maar hopen dit jaar, vanwege de netwerkfunctie van NBV, meer excursies en/of lezingen en/of andere activiteiten te organiseren.

De volgende jaarvergadering zal plaatsvinden op 26 september 2026 in de Athenaeumbibliotheek in Deventer.

Leden

Het ledental van de NBV voor 2025 was blijkens het financieel jaaroverzicht 2025 van het jaarboek 375 leden. Een uitdraai van december 2025 en februari 2026 van Aboland/AUP toont aan dat het ledenaantal gedaald is, naar respectievelijk 327 leden in december en 328 in februari.

De afgelopen vijf jaar ontwikkelde het ledental zich als volgt:

482 in 2022
441 in 2023
420 in 2024
375 in 2025
328 in 2026

Over de ledenadministratie en de juiste werkwijze om hiervoor samen te werken heeft inmiddels een constructief gesprek plaatsgevonden tussen de NBV en AUP, zodat de NBV ook voldoende en juist inzicht houdt in het ledenaantal. Concrete vervolgacties zijn daarbij gedefinieerd. De daling laat zich mogelijk verklaren door het (wederom) uitschrijven (door AUP/Aboland) van wanbetalers voor 2026 en de vergrijzing van het ledenbestand. Als vereniging gaan we (wederom) kijken naar manieren om ook jonge boekhistorici (meer) aan te spreken. Om de inkomsten van de vereniging mee te laten stijgen met de kosten, is een jaarlijkse indexering van de contributie met AUP afgesproken.

Bestuurssamenstelling

Tijdens de verslagperiode hebben drie bestuursleden afscheid genomen, en zijn er drie vervangende bestuursleden toegetreden. Het bestuur bestond in de verslagperiode tot de ALV van 11 oktober 2025 uit:

Suzan Folkerts (voorzitter, bestuurslid sinds oktober 2022); Erik Geleijns (penningmeester, bestuurslid sinds 2021); Lotte Savelsberg (secretaris, bestuurslid sinds oktober 2022); Renske Hoff (bestuurslid sinds oktober 2022); Irene van Renswoude (bestuurslid sinds 2019); Tamara Kiewiet (studentbestuurslid oktober 2023-september 2024, bestuurslid sinds september 2024); Sophie Aimée van 't Hart (studentbestuurslid sinds oktober 2024).

Tijdens de ALV van 11 oktober 2025 hebben Irene van Renswoude, Lotte Savelsberg en Sophie Aimée van 't Hart afscheid genomen van het bestuur. Hilde van Wanroij en Thom van Leuven traden toe tot het bestuur. Recentelijk hebben wij een nieuw studentbestuurslid geworven.

Na de ALV van 11 oktober tot einde van deze verslagperiode bestaat het bestuur uit:

Suzan Folkerts (voorzitter, bestuurslid sinds oktober 2022); Erik Geleijns (penningmeester, bestuurslid sinds 2021); Hilde van Wanroij (secretaris, bestuurslid sinds oktober 2025); Renske Hoff (bestuurslid sinds oktober 2022); Tamara Kiewiet (studentbestuurslid oktober 2023-september 2024, bestuurslid sinds september 2024); Thom van Leuven (bestuurslid sinds oktober 2025); Jildou Dijkstra (studentbestuurslid sinds april 2026).

Website, sociale media en nieuwsbrief

Naast de NBV-website (www.boekgeschiedenis.nl) is de NBV actief op sociale media, met name Instagram en LinkedIn. Op Instagram hebben we meer volgers gekregen (385 in 2026

t.o.v. 343 in 2025). Op LinkedIn was er ook sprake van een toename van 267 leden in 2025 naar 284 leden in 2026 in de besloten groep, die o.a. fungeert ter vervanging van de NED-BIBL mailinglijst die niet meer bestaat. De netwerkfunctie van deze lijst wordt gemist, bleek ook uit het rondetafelgesprek van 11 februari 2026, en kan op deze manier, in een besloten groep, worden opgevuld. Die biedt gelegenheid voor een simpele vraag of verzoek. In de zomer van 2025 hebben we ook een openbare LinkedIn pagina geopend, die nog slechts 56 volgers heeft. Die willen we in de loop van 2026 actiever gaan gebruiken en promoten. Maandelijks versturen we een nieuwsbrief naar onze leden. Gemiddeld wordt deze nieuwsbrief door 50% van de ontvangers geopend.

Bestuursoverleg

Het bestuur van de NBV kwam in de verslagperiode 6 keer voor overleg online en fysiek bijeen, namelijk in 2024 op 3 juni, 22 juli, 15 september en 25 november en in 2026 op 4 maart en 8 april.

Hilde van Wanroij, april 2026

VERSLAG VAN DE WERKGROEP CARAÏBISCHE LETTEREN OVER HET JAAR 2025

De Werkgroep heeft in 2025 drie keer online en een keer fysiek vergaderd. Online werd vergaderd op 29 maart, 31 mei, en 28 november, terwijl op 20 september op de VU in Amsterdam vergaderd werd.

Bestuursleden: Rita Rahman (voorzitter), Peter Sanches (secretaris), Robby Henar (penningmeester), en de leden Noraly Beyer, Raoul de Jong, Milouska Meulens en Roberto Refos.

Volgend op de beleidsvernieuwing had in 2025 de tiende en laatste Cola Debrot lezing plaats, terwijl vanuit het streven naar verdieping van de plaats van de Werkgroep binnen de Maatschappij van de Nederlandse Letterkunde (MdNL) samengewerkt is in het symposium dat na de jaarvergadering MdNL op 20 juni 2025 in Leiden werd georganiseerd en in het teken stond van Caraïbische Letteren.

Ook rond het voornemen tot vernieuwing van de ‘communicatie en marketing’ zijn in 2025 eerste stappen in de uitvoering begonnen. De voorzichtige ombouw van onze website werd zichtbaar in de bijdragen die werden opgenomen in Caraïbisch Uitzicht.

Tiende Cola Debrot-lezing

Op vrijdag 31 januari 2025 hield prof. dr. Michiel van Kempen zijn afscheidsrede aan de Universiteit van Amsterdam, onder de titel *Zwarte pracht; Caraïbische cultuur in tijden van transitie*. Deze rede vormde tevens de tiende Cola Debrot-lezing van de Werkgroep Caraïbische Letteren.

In zijn lezing ging Van Kempen in op een breed spectrum aan beeldende kunst uit Suriname en de Nederlands-Caraïbische eilanden. Hij verbond deze kunstwerken met literatuur, geschiedenis en maatschappelijke ontwikkelingen en onderzocht wat zij ons leren over de essentie en de voortdurende transitie van de Caraïbische cultuur. De rede liet zien hoe veranderingen in perspectief, identiteit en culturele oriëntatie in kunst en literatuur een lange historische traditie kennen en tot op heden doorwerken.

Aan het einde van de plechtigheid werd Van Kempen door voorzitter Werkgroep Rita Rahman bedankt voor zijn bijdrage aan de Werkgroep sinds 2006.

De rede op de tiende Cola Debrot-lezing vormde het vertrekpunt voor de publicatie van het omvangrijke boek *Zwarte pracht*, dat in november 2025 verscheen. Hierin bespreekt Van Kempen schilderijen, tekeningen en objecten uit de voormalige Nederlandse koloniën en duidt hij thema's als kolonialisme, slavernij, contractarbeid, verzet, dekolonisatie, religie, voedselcultuur, muziek en mode. Op de website *Caraïbisch Uitzicht* verscheen een recensie waarin de thematiek van het boek wordt verbonden met de inzichten uit de afscheidsrede.

In het verlengde van de rede en het boek vond van 9 december 2025 tot 1 maart 2026 in Slot Zeist de tentoonstelling *Zwarte pracht; Beeldende kracht uit de Cariben* plaats. In *Caraïbisch Uitzicht* werd stilgestaan bij de tentoonstelling en het breed historisch en maatschappelijk kader dat in *Zwarte pracht* centraal staat.

Symposium in Leiden over Caribische Letteren

En marge van de jaarvergadering van MdNL op 20 juni 2025 organiseerde de Werkgroep Caraïbische Letteren in samenwerking met de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, een symposium dat geheel in het teken stond van Caribische letteren. De bijeenkomst vond plaats in de Vossiuszaal van de Universiteitsbibliotheek Leiden en bracht een betrokken publiek samen in de goed gevulde zaal.

Het programma werd geopend door Odile Heynders, voorzitter MdNL, die haar jaarrede wijdde aan het werk van Astrid Roemer. Daarna presenteerde Cefas van Rossem zijn onderzoek naar het *Virgin Islands Dutch Creole*. Cynthia Zwijnenburg deelde haar ervaringen uit Paramaribo en sprak over haar onderzoek naar Surinaamse encensering in toneelproducties van Toneelgenootschap Thalia in de periode 1952–1989.

Aansluitend vond een panelgesprek plaats onder leiding van Werkgroep lid Guus Pengel (schrijver en coördinator Leerstoel Anton de Kom op de VU). Pengel ging in gesprek met vier Caraïbische schrijvers: Shantie Singh, Chris Polanen, Karin Amatmoekrim en Milouska Meulens. In het gesprek kwamen uiteenlopende thema's aan bod, zoals identiteit, representatie, literaire tradities en de rol van geschiedenis en taal in hedendaagse Caribische literatuur. Het publiek werd ook uitgenodigd tot reflectie op het verhaal van de schrijvers. Het symposium in haar geheel bood een inhoudelijk rijk en veelzijdig programma en droeg daarmee bij aan de doelstelling van de Werkgroep om kennis, zichtbaarheid en waardering voor de Caraïbische letteren te bevorderen.

VERSLAG VAN DE WERKGROEP BILDERDIJK OVER HET VERENIGINGSJAAR 2025-2026

In maart 2026 telde de werkgroep circa 120 leden. Het bestuur maakte in de loop van het verslagjaar enkele veranderingen mee. Bij de Algemene Ledenvergadering van 28 november 2025 werd het vertrek van Tommie van Wanrooij (penningmeester) en Bart Verheijen bekend. Ton van Kalmthout trad bovendien terug als secretaris, maar bleef in het bestuur. Gijs Altena werd als secretaris en – ad interim – als penningmeester in het bestuur opgenomen. Zodoende bestond het bestuur vanaf 28 november 2025 uit: Rick Honings (voorzitter), Gijs Altena (secretaris & penningmeester a.i.), Lotte Jensen, Ton van Kalmthout, Fred van Lieburg en Marleen de Vries.

Rick Honings gaf in 2025-2026 wederom enkele rondleidingen in de Bilderdijk-kamer van het Academiegebouw te Leiden, met een toelichting op de daar aanwezige schilderijen en tekeningen, documenten en voorwerpen uit de Leidse Bilderdijk-collecties. De geëxposeerde Bilderdijkiana blijven eveneens te bekijken in de virtuele Bilderdijk-kamer op het internetadres <https://thingsthattalk.net/nl/zone/bilderdijk>.

Op 16 mei 2025 werd een Bilderdijk-rondvaart door Leiden georganiseerd. Deze voerde langs de plekken waar Willem Bilderdijk zijn sporen heeft nagelaten in de stad en stond onder leiding van een van zijn biografen, Peter van Zonneveld. We konden toen niet vermoeden dat Peter van Zonneveld, erelid van de Maatschappij, op 20 november zou overlijden.

De ledenvergadering en het daaropvolgende symposium vonden op 28 november 2025 plaats in de Universiteitsbibliotheek Leiden. Bij deze gelegenheid werd uitgebreid stilgestaan bij het overlijden van Van Zonneveld.

Tijdens de Ledenvergadering presenteerde Marinus van Hattum het boekje ‘Mijn buitenverblijf’ (1808) als uiting van Bilderdijks wrevelmoedige luim en overdreven eigengevoel’. Het werd de aanwezigen namens het Hans en Marinus van Hattum Fonds aangeboden.

Het daaropvolgende jaarlijks plaatsvindende symposium had als thema ‘Bilderdijk internationaal’. Aanleiding voor dit thema was het bezoek van de Engelse dichter Robert Southey aan Willem Bilderdijk tweehonderdjaar geleden. Lezingen werden verzorgd door Jan Oosterholt, Rita Schlusemann, Ton van Kalmthout en Piet Gerbrandy. Voorts werd het *Jaarboek Bilderdijk 2025* gepresenteerd en aangeboden aan Inger Leemans. Het jaarboek bestaat uit bijdragen van Marinus van Hattum (driemaal), Michiel Kagchelland, Piet Gerbrandy, Marita Mathijssen, George Moormann, Damian Olszewski, Jan Oosterholt en Rita Schlusemann.

Voor het komende jaar wordt een uitbreiding van het bestuur beoogd. Kandidaten zijn reeds gevonden en zullen naar verwachting bij de volgende ledenvergadering in het bestuur gestemd worden. Verder zal het *Jaarboek Bilderdijk* ook in het komende verenigingsjaar weer verschijnen, waarbij het dit jaar in het teken van Hendrik Tollens zal staan. Het symposium rond de presentatie van dit jaarboek zal op 11 december 2026 in Leiden plaatsvinden.

Namens het bestuur,

Rick Honings en Gijs Altena

VERSLAG VAN DE REDACTIE VAN *ACCOLADE* OVER HET JAAR 2025

Accolade is de opvolger van het *Nieuw Letterkundig Magazijn*, sinds 1983 het tijdschrift van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (MdNL). Met de titel *Accolade* wil de redactie uitdrukking geven aan de onderlinge verbondenheid van de ruim 1500 MdNL-leden, die het blad één keer per jaar krijgen toegestuurd. De redactie wil tevens met de inhoud recht doen aan de uiteenlopende interesses van taalkundigen, letterkundigen en historici van diverse pluimage. Naast de papieren uitgave verschijnt op de MdNL-website op onregelmatige tijdstippen *Accolade Digitaal*.

Inhoud 43ste jaargang

Iedere aflevering bevat twaalf literaire, historische en/of kunsthistorische artikelen, die deels zijn ondergebracht in een themadossier. Daarnaast is er plaats ingeruimd voor een column en een gedicht. Ton Naaijken beschrijft in de column zijn tocht naar het einde van de wereld, langs de Deense kust, waar hij de sfeer wil proeven van de gedichten die hij als vertaler onder handen heeft. Paul Demets neemt eveneens de natuur als vertrekpunt. ‘Het waaide harder, een storm stak op, het strand / werd in de flank getroffen’, schrijft hij in zijn gedicht ‘Fugue’.

Ook vinden de lezers in deze *Accolade* – onder verwijzing naar het *Jaarboek* en de website – een overzicht in vogelvlucht van prijzen, fellowships, lezingen en anderszins, waar de MdNL in het verslagjaar nauw bij betrokken was. *Accolade Digitaal* is in 2025 niet verschenen.

In 2025 heeft het dossier ‘De kracht van het beeld’ als thema. In de artikelen resoneert de centrale vraag: mag een illustratie het verhaal naar zich toe trekken, waardoor de rol van de schrijver als het ware wordt teruggedrongen?

Bart Ramakers opent het themadossier met een artikel over Ovidius’ beeldende manier van vertellen, waardoor zijn *Metamorphosen* vele schilders, dichters en schrijvers heeft geïnspireerd. Joop Koopmans belicht een andere betekenis van het woord ‘beeld’: voor hem is het imago van de Friezen het uitgangspunt om een aantal zogeheten gesprekspamfletten uit de zeventiende en achttiende eeuw te bespreken. Jo Tollebeek schrijft een artikel over Johan Huizinga, schrijver van historische meesterwerken én – verrassend voor velen – natuurtalent in beeldend tekenen. Yasco Horsman neemt in zijn bijdrage de lezer mee door het cultuurlandschap van deze eeuw, waarin literaire en geschiedkundige strips niet meer zijn weg te denken. Martien Frijns laat zien hoe de Amsterdamse fotografe Maria Austria met een fotoreportage uiting gaf aan de aangrijpende beelden van het naoorlogse Nijmegen. In het interview van Peter Altena met Paul van der Steen maakt deze boekillustrator duidelijk wat voor hem de essentie is die hij in schrijversportretten wil vastleggen. Menno Voskuil interviewde kunstenaar Rob Scholte over diens standpunt dat niemand eigendomsrecht kan hebben op een beeld.

In het tweede gedeelte van deze *Accolade* staan bijdragen over uiteenlopende onderwerpen. Rietje van Vliet beschrijft de boekverbranding op het Haagse Binnenhof van het meest godslasterlijke boek uit de achttiende eeuw. Rick Honings laat zien dat Nicolaas Beets aanvankelijk niets moest hebben van schrijvende vrouwen, maar later zelf toch als mentor optrad van een tweetal dichters. Cynthia Zwijnenburg legt de Surinaamse bewerking van de operette *Im weissen Rössl* uit 1930 onder de loep, die verrassend maatschappijkritisch blijkt te zijn. Hekkensluiter van deze aflevering is de bijdrage van Mario Molegraaf over het beroemde tijdschrift *Het Liegend Konijn*, dat bijna 25 jaar werd gerund door Jozef Deleu, die eind 2025 plotseling het einde aankondigde van deze ‘staalkaart van de Nederlandstalige poëzie’.

Redactie en vormgever

De redactie heeft in het verslagjaar 2025 één keer fysiek vergaderd, en verder diverse keren onderling telefonisch contact gehad. Voor de vormgeving heeft zij samengewerkt met Martien Frijs, vormgever en tevens uitgever van M10boeken.

In 2025 hebben Johanna Ferket en Alan Moss de redactie wegens persoonlijke omstandigheden verlaten. Aan het einde van het verslagjaar bestond de redactie uit Stefan Van den Bossche, Kasper van Ommen (beeldredactie), Susanne Onel (eindredactie), Liesje Schreuders, Rietje van Vliet (hoofd-/eindredactie) en Menno Voskuil.

Namens de redactie van *Accolade*,

Rietje van Vliet, hoofdredacteur

Zoeterwoude, april 2026